

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

FORMULATION AND IMPLEMENTATION OF DEMOCRATIC PRINCIPLES OF LIGHTING PROCESS

Стаття присвячена одній з актуальних проблем формуванню та реалізації демократичних принципів в освітньому процесі. Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави. Засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є: людиноцентризм; верховенство права; забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності; забезпечення рівного доступу до освіти без дискримінації за будь-якими ознаками, у тому числі за ознакою інвалідності; та інші. Формування громадянських та соціальних компетентностей визначаються як ті, що пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей здобувачів освіти. Демократизація освіти є також оновлення методів, прийомів навчальної діяльності здобувачів освіти мають бути принципи рівноправного діалогу викладача та здобувача освіти. Визначальною спрямованістю такої роботи є розвиток самостійності здобувачів освіти, систематичне формування критичного мислення. Використання різних методів і прийомів роботи зі здобувачами освіти сприяє реалізації принципів: дискурсивності, проблемності в процесі індивідуального і парного, групового навчання – ілюстративно-пояснювальних, проблемно-пошукових, дослідницьких, а також рольових ігор, психологічних тренінгів, методів і прийомів ділового спілкування. Ознаками соціально-педагогічного контексту є створення і розвиток механізмів взаємовпливу суспільства і закладів освіти, демократизація усіх рівнів управління. Збільшення реального впливу батьків та здобувачів освіти на вибір закладу освіти, методи та форми навчання, індивідуальну освітню траєкторію здобувача освіти. Автономність закладу освіти та викладачів у формах та методах викладання, гарне матеріально технічне забезпечення закладів освіти. Демократизація освіти – це цілісний процес, що має широкий спектр.

Ключові слова: освіта, демократичні принципи, освітній процес, здобувач освіти, викладач, заклад освіти.

The article is devoted to one of the actual problems of the formation and implementation of democratic principles in the lighting process. Education is the basis of the intellectual, spiritual, physical and cultural development of specialty, successful socialization, economic goodness, the guarantee of the development of society, united by common values and culture, that power. The ambuses of the sovereign policy in the sphere of enlightenment and the principles of enlightenment activity are: people-centrism; the rule of law; ensuring the quality of illumination and the quality of illumination activity; ensuring equal access to education without discrimination for any signs, including for the sign of disability; and others. The formation of the community and social competencies are signified as those that are associated with the ideas of democracy, justice, equality, the rights of the people, the well-being and a healthy way of life, with the recognition of equal rights and opportunities for enlightenment. Democratization of education, as well as updating the methods, priyomiv nachalnosti diyalnosti zdobuvachiv osviti may be the principle of an equal dialogue on the development of education and health. The initial directing of such work is the development of self-reliance in the development of enlightenment, the systematic formation of critical thought. The use of various methods and techniques of working with students contributes to the implementation of the principles of discursiveness, problems in the process of individual and pair, group and collective learning - illustrative, problem-solving, research, role-playing games, psychological training, methods and techniques of business communication. Signs of the social and pedagogical context are the creation and development of mechanisms for mutual support and foundations of education, the democratization of successful management. Increasing the real inflow of fathers and health education on the choice of laying the foundation for education, methods and forms of training, individual lighting of the trajectory. Autonomy of laying the foundation of knowledge and vkladachiv in the forms and methods of vkladannya, garni material technical security of mortgages of enlightenment. The democratization of education is a whole process, which can have an open character.

Key words: education, democratic principles, educational process, applicant, teacher, educational institution.

УДК 378.3

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/48.2.4>

Потапенко О.Б.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогіки
Криворізького державного
педагогічного університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Незалежна демократична держава будується зараз на засадах національного відродження, дотриманні і відстоюванні прав людини, складні процеси сучасного суспільного розвитку, радикальної перебудови політичної, соціально-економічної та духовної сфер життя в Україні вимагають особливої уваги до освіти, її основних засад. Права людини, що відображені в сучасних міжнародних правових документах, визначені згідно зі

стандартами, процес прийняття та впровадження яких тривав кілька століть. Крок за кроком були сформовані норми, які відповідають демократичному устрою [1, с. 170].

Освіта – це основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, та економічного розвитку суспільства, нації, держави. Розбудовуючи освіту, держава дбає про власне майбутнє, бо сьогодні саме освіта формує особистість, спрямовує розвиток її культури і надає можливості

для забезпечення рівних шансів у житті для кожної людини. Освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму, демократизму, національної свідомості, взаємоповаги. У цих умовах проблема демократизації освіти в цілому й демократизації відносин учасників освітнього процесу, зокрема, стають виключно актуальними. На кожному щаблі, системи освіти – це сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів управління у сфері освіти, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження сучасних педагогів та психологів С. Бадмаєва, О. Бялік, О. Васильченко, С. Вихор, Т. Вороніна, В. Гайденко, Т. Голованова, Т. Гришак, Т. Дороніна, С. Емірільясова, О. Каменська, О. Кікінежді, О. Кізь, І. Кизима, О. Ключко, І. Кон, В. Кравець, Н. Кутова, Л. Мандрик, І. Мунтян, О. Петренко, Г. Петрученя, О. Плахотник, Н. Приходькіна, Л. Столярчук, С. Тафінцева, П. Терзі, Т. Дороніна, Л. Штильова, С. Яшник тощо.

Мета статті. Розгляд актуальних демократичних принципів в освітньому просторі.

Виклад основного матеріалу. Закон про освіту, визначає, що держава зобов'язана створити умови для здобуття громадянської освіти, спрямованої на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією особою своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомленням цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина. Верховенство права, свобода та громадянська / демократична політична культура - це одні з основних принципів освіти в Україні. Громадянські та соціальні компетентності визначаються як ті, що пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей.

Закон України «Про освіту» ст. 6, передбачає : Засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності

1. Засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є:

людиноцентризм;
верховенство права;

забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності;

забезпечення рівного доступу до освіти без дискримінації за будь-якими ознаками, у тому числі за ознакою інвалідності;

розвиток інклюзивного освітнього середовища, у тому числі у закладах освіти, найбільш доступних і наближених до місця проживання осіб з особливими освітніми потребами;

забезпечення універсального дизайну та розумного пристосування;

науковий характер освіти;

різноманітність освіти;

цілісність і наступність системи освіти;

прозорість і публічність прийняття та виконання управлінських рішень;

відповідальність і підзвітність органів управління освітою та закладів освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності перед суспільством;

інституційне відокремлення функцій контролю (нагляду) та функцій забезпечення діяльності закладів освіти;

інтеграція з ринком праці;

нерозривний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, національними традиціями;

свобода у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми, закладу освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності;

академічна доброчесність;

академічна свобода;

фінансова, академічна, кадрова та організаційна автономія закладів освіти у межах, визначених законом;

гуманізм;

демократизм;

єдність навчання, виховання та розвитку;

виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій;

формування усвідомленої потреби в дотриманні Конституція України та законів України, нетерпимості до їх порушення;

формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності, фізичного або психологічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками;

формування громадянської культури та культури демократії;

формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля;

невтручання політичних партій в освітній процес;

невтручання релігійних організацій в освітній процес (крім випадків, визначених цим Законом);

різнобічність та збалансованість інформації щодо політичних, світоглядних та релігійних питань;

державно-громадське управління;

державно-громадське партнерство;

державно-приватне партнерство;

сприяння навчанню впродовж життя;

інтеграція у міжнародний освітній та науковий простір;

нетерпимість до проявів корупції та хабарництва;

доступність для кожного громадянина всіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою.

2. Освіта в Україні має будуватися за принципом рівних можливостей для всіх [7].

Одним з шляхів демократизації освіти є оновлення методів, прийомів навчальної діяльності здобувачів освіти мають бути принципи рівноправного діалогу викладач та здобувач освіти. Визначальною спрямованістю такої роботи є розвиток самостійності здобувачів освіти, систематичне формування критичного мислення. Творчому зростанню методів і прийомів роботи зі здобувачами освіти сприяє реалізація принципів дискурсивності, проблемності в процесі індивідуального і парного, групового і колективного навчання – ілюстративно пояснювальних, проблемно-пошукових, дослідницьких, а також рольових ігор, психологічних тренінгів, методів і прийомів ділового спілкування.

Можна окреслити ряд певних ознак, що притаманні демократичній системі освіти:

– наявність різних закладів освіти (приватні, комунальні, державні);

– децентралізація управління освітою, чітке розмежування між центром, регіональними та місцевими органами управління (більша автономія навчальних закладів);

– автономність викладачів у виборі методів та засобів навчання, більше фінансових ресурсів для забезпечення додаткових матеріалів, на участь в управлінні закладом освіти;

– відкритість системи; – право батьків та здобувачів освіти на вибір школи, форми та профілю освіти, на навчання в недержавних загальноосвітніх закладах, на домашню освіту, на прискорену освіту за індивідуальними планами та програмами, на участь в управлінні закладом освіти.

Висновки. Демократизація освіти – це цілісний процес, що має розгорнутий характер. Ознаками соціально-педагогічного контексту є створення і розвиток механізмів взаємовпливу суспільства і закладів освіти, демократизація усіх рівнів управління. Відносини між здобувачами та викладачами,

адміністрацією закладів освіти мають бути, як партнерські відносини між усіма учасниками освітнього процесу, рівність усіх громадян у праві на одержання освіти, доступність якісної освіти. Реалізація визначальних характеристик цих контекстів повинна складати умови для формування та реалізації демократичних принципів в освітньому процесі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Березняк Є.С. Громадсько-демократичні структури в управлінні школою. *Педагогіка і психологія*. – 1995. – № 2. – С. 164-171.

2. Воровка М. І. Щодо гендерної нерівності в системі освіти України *Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (14 – 16 червня 2018, Мелітополь, Україна)* / Ред.-упоряд. С.М. Дубяга, В.В. Чорна, І.О. Яковенко. – Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018 – С. 46–50.

3. Воровка М. І. До проблеми джерельної бази історико-педагогічного дослідження: історичні та історіографічні джерела *Сучасні інновації в сфері педагогіки та психології: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, Київ, 30 листопада – 1 грудня 2018. – К.:Таврійський національний університет імені В.І.Вернадського, 2018. – С. 10–11.

4. Енциклопедія освіти / за ред. В. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

5. Кремень В. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Київ: Грамота, 2005. 448 с.

6. Огнев'юк В. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку : монографія. Київ : Знання України, 2003. 448 с.

7. Песталоцці Й. Вибрані твори / за ред. М. Гордієвського, А. Готалова-Готріба і В. Чудновцева. Одеса, 1928. 438 с.

8. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 24.06.2022).